

Gyvenimo kokybė: sąvokos apibrėžimas ir santykis su gero gyvenimo terminais

SANDRA KRUTULIENĖ

Vilniaus universitetas

Santrauka. Straipsnyje analizuojamas gyvenimo kokybės apibrėžimas ir termino santykis su kitomis gero gyvenimo sąvokomis: „gerovė“ (angl. *welfare*), „gerbūvis“ (angl. *well-being*), „gyvenimo standartas“ (angl. *standard of living*). Nagrinėjama informacija, gauta gilinantis į įvairias gerą gyvenimą nusakančių sąvokų sampratas, jų sąsajas istoriniame kontekste, mokslinėse disciplinose, matavimo ir operacionalizavimo klausimus, ir pateikiami „gyvenimo kokybės“ bei kitų gero gyvenimo terminų sąlyčio taškai ir atskyrimo galimybės. Remiantis mokslinės literatūros analize, aptariamos „gyvenimo kokybės“ apibrėžimo ypatybės, apibrėžimą sąlygojantys veiksniai.

Kalbant apie gyvenimo kokybę, susiduriama su keliomis pagrindinėmis problemomis. Pirmiausiai sąvoka painiojama su jai artimais gero gyvenimo terminais: tiek užsienio, tiek Lietuvos mokslinėje literatūroje daug neaiškumų atsiranda dėl gyvenimo kokybei artimų sąvokų vartojimo kaip jai tapatių. Nepaisant to, kad gyvenimo kokybė – moderni gero gyvenimo sąvoka – ir suprantama plačiau nei „gyvenimo standartas“ ar „gerbūvis“, šie terminai vis dar painiojami, vartojami pakaitomis, ir taip palaikoma terminų vartojimo sumaištis. Bene dažniausiai kaip sinonimai vartojamos „gyvenimo kokybės“, „gerovės“ ir „gerbūvio“ sąvokos.

Kita problema yra gyvenimo kokybės apibrėžimų įvairovė. Nėra sutarimo dėl bendro gyvenimo kokybės apibrėžimo. Kadangi „gyvenimo kokybės“ sąvoka yra tarpdisciplininis terminas, atskiros mokslo disciplinos, pateikdamos jos sampratą, įterpia į ją tam tikrus skirtingoms akademinėms disciplinoms svarbius elementus, idėjas. Nepaisant to, kad taip gyvenimo kokybės samprata tampa įvairesnė, atsiranda ir nemažai sumaištis bei netikslumo. „Gyvenimo kokybės“ sąvoka neretai imama vartoti kaip ekonominės, psichologinės gerovės ar su sveikata susijusios gyvenimo kokybės sinonimas, nors sąvokos nėra identiškos. Straipsnyje išgryninama gyvenimo kokybės samprata, išryškinant įvairių gyvenimo kokybės apibrėžimų konstravimą veikiančius aspektus.

Raktažodžiai: gyvenimo kokybė, gerovė, gerbūvis, gyvenimo standartas.

Keywords: *quality of life, welfare, well-being, standard of living.*

Įvadas

Mokslinėje literatūroje geras gyvenimas apibūdinamas įvairiais terminais: *gyvenimo kokybė* (angl. *quality of life*), *gerovė* (angl. *welfare*), *gerbūvis* (angl. *well-being*), *gyvenimo standartas* (angl. *standard of living*), *pasitenkinimas*, *laimė* ir

pan. Tačiau problematiška tai, kad tarp šių skirtingas prasmes turinčių sąvokų vartojimo mokslinėje literatūroje dažnai nėra takoskyros. Sąvokų perpyrimas ir netikslus vartojimas kelia problemų socialiniuose moksluose: neretai mokslo darbuose sąvokos vartojamos pakaitomis; nepateikiami aiškūs jų apibrėžimai, todėl sunku suprasti, kokias prasmes vienam ar kitam terminui suteikia autoriai, kokius elementus jiems priskiria. Dažnai ta pati sąvoka skirtingose akademinėse disciplinose turi visai kitokias prasmes: pvz., gerovė ekonomikos moksle ir psichologijoje suprantamos netapačiai; gyvenimo kokybė sociologijos ir medicinos disciplinose taip pat nėra identiška suvokiama. Kita problema – tai, kad sociologijos moksle *gyvenimo kokybės* terminas iš viso retai vartojamas, nors sociologai jau seniai tiria gyvenimo kokybę ir analizuoja tam tikrus jos aspektus (plačiau apie tai M. Joseph'o Sirgy'o ir kt. (2006) straipsnyje). Ypač dažnai terminai *gerovė* ir *gerbūvis* vartojami kaip *gyvenimo kokybės* sinonimai.

Straipsnyje, lyginant įvairius gerą gyvenimą nusakančius terminus, siekiama atskleisti *gerovės*, *gerbūvio*, *gyvenimo standarto* sąvokų ryšius ir parodyti jų santykį su *gyvenimo kokybės* terminu. Atskirti *gyvenimo kokybės* sąvoką nuo panašių gerą gyvenimą nusakančių terminų svarbu dėl kelių priežasčių: viena vertus, išgryninus *gyvenimo kokybės*, *gerbūvio*, *gerovės* sąvokas būtų galima aiškiai nubrėžti ribas tarp gero gyvenimo terminų, – tai pirmiausia padarytų aiškesnę teorinį lygmenį ir leistų nurodyti, iš ko susideda gyvenimo kokybės, gerovės ir gerbūvio konceptai; kita vertus, atskyrus ir aiškiai apibrėžus sąvokas būtų lengviau jas matuoti empiriškai. Ieškant gero gyvenimo sąvokų perskyros galimybių, aiškumo nesuteikia ir bandymai apibrėžti gyvenimo kokybę – termino apibrėžimas priklauso nuo daugelio veiksnių. Nepaisant gyvenimo kokybės sampratos painumo, tvirtai sutariama dėl to, kad terminas yra tarpdisciplininis ir daugiamatis. Šio **straipsnio tikslas** – aptarti gyvenimo kokybės sąsają su gero gyvenimo sąvokomis ir gyvenimo kokybės koncepto apibrėžimą. **Straipsnio objektas** – gyvenimo kokybės samprata.

Pirmojoje straipsnio dalyje pristatomi gero gyvenimo terminai ir *gyvenimo kokybės* vieta tarp jų, antrojoje dalyje analizuojamas *gyvenimo kokybės* sąvokos apibūdinimas. Trečiojoje dalyje analizė apibendrinama.

Gyvenimo kokybės sąvokos vieta tarp gero gyvenimo sąvokų

Gyvenimo kokybė, kaip ir *gerbūvis*, *gerovė* ar *gyvenimo standartas*, yra gerą gyvenimą apibūdinančios sąvokos. Nežiūrint į tai, kad minėti terminai nurodo gero gyvenimo ypatybes ir vertinimo kriterijus, tačiau iš esmės skiriasi ir neturėtų būti vartojami kaip sinonimai. Deja, praktika rodo ką kita. Neretai autoriai šias sąvokas yra linkę vartoti pakaitomis, kaip tą pačią reikšmę turinčius žodžius, pvz., Markas McGillivray (2007) neatskiria *gerbūvio* ir *gyvenimo kokybės* terminų; Ericas Allard'as (1993, 89) nurodo, kad Skandinavijos šalyse terminai

gerovė ir *gerbūvis* suprantami kaip sinonimai, glaudžiai susiję su *gyvenimo kokybe* ir *gyvenimo standartu*. Lietuvos mokslinių žurnalų straipsniuose *gerbūvio*, *gerovės* ir *gyvenimo kokybės* perskyros dažnai nėra (terminų neskiria Gintarė Janušauskaitė (2008); Gintarė Vazonienė (2011)), o ir „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ (Keinys ir kt. 2006) terminas *gerbūvis* yra nurodomas kaip *gerovės* termino sinonimas. Kai kurie autoriai vis dėlto yra linkę terminus atskirti: Heinzas Herbertas Nollas (2000a) nurodo *gyvenimo kokybės*, *gerbūvio*, *gyvenimo standarto* skirtumus; Zenonas Norkus (2004) skiria *gerbūvį* nuo *gerovės* sąvokos ir yra linkęs vartoti juos kaip atskirus terminus. Dėl tokio terminų sumišimo iš dalies kalta „angliška terminologija“ (Vazonienė 2010, 187) ir vertimas į lietuvių kalbą: pvz., angliški terminai vartojami kaip pakeičiantys vieni kitus, o angliškos sąvokos *welfare* ir *well-being* paprastai į lietuvių kalbą išverčiamos kaip *gerovė*. Kai kuriais atvejais prie lietuviško vertimo teikiami atitikmenys anglų kalba, tačiau tai daroma ne visada, tad išlieka terminų vartojimo sumaištis.

Nepaisant egzistuojančios terminologijos netvarkos, įmanoma įvardyti tam tikrus šių sąvokų (*gyvenimo kokybė*, *gerovė*, *gerbūvis* ir *gyvenimo standartas*) skirtumus, ir šiame straipsnyje laikomasi pozicijos, kad terminus derėtų atskirti. H. H. Nollo (2000a) įsitikinimu, *gyvenimo kokybė* yra sudedamoji *gerovės* koncepcijos dalis arba gali būti suprantama kaip jos variantas, o *gerovės* variantai tarpusavyje skiriasi gero gyvenimo supratimu ir savo komponentais. Siekiant plačiau suprasti *gyvenimo kokybės* vietą gero gyvenimo koncepcijoje ir santykį su kitais gerą gyvenimą apibrėžiančiais terminais, trumpai palyginami terminai, kitaip tariant, *gerovės* variantai (*gyvenimo standartas*, *gerovė*, *gerbūvis* ir *gyvenimo kokybė*). *Gerovės* variantų panašumams ir skirtumams išskirti taikomas lyginimo metodas: palyginama informacija, gauta nagrinėjant įvairias gerą gyvenimą nusakančių sąvokų sampratas, jų sąsajas istoriniame kontekste, mokslinėse disciplinose, matavimo ir operacionalizavimo klausimus.

Kalbant apie *gerovės*, *gerbūvio*, *gyvenimo standarto* ir *gyvenimo kokybės* konceptų sąsajas ir atskyrimo galimybes, reikia turėti omenyje šių konceptų atsiradimą ir jų vystymąsi istoriniame kontekste. Pirmiausiai pabrėžtina, kad terminų kilmė yra susijusi su skirtingomis mokslo disciplinomis. *Gerovės* (angl. *welfare*) sąvoka tradiciškai priskiriama *gerovės* ekonomikai ir glaudžiai siejama su utilitarizmu. *Gerovės* ir *naudingumo* (angl. *utility*) sąvokos paprastai yra laikomos sinonimais. Su ekonomikos mokslu siejamas ir kitas gerą gyvenimą nusakantis terminas – *gyvenimo standartas*.

Prie *gerbūvio* (angl. *well-being*) sampratos plėtojimo daug prisidėjo psichologijos mokslas. A. Bagdonas (2007, 21) *gerbūvį* vadina „gera psichologine būtimi“. XXI amžiuje *gerbūvis* – gana plačiai paplitęs terminas, vartojamas tiek filosofijos, tiek ekonomikos, tiek psichologijos ar sociologijos studijose.

Gyvenimo kokybės termino vartojimo pradžia siejama su politika ir sociologijos mokslu; kita vertus, XXI amžiuje *gyvenimo kokybės* sąvoka vartojama daugelyje mokslo sričių, pvz., ypač dažna medicinos, taip pat ekonomikos moksle, socialiniame darbe, psichologijoje, antropologijoje ir t. t. Reikėtų

paminėti *gyvenimo kokybės* termino santykį su sociologijos mokslo disciplina. Pastarojoje *gyvenimo kokybės* sąvoka nėra itin populiarė, nežiūrint į tai, kad pirmieji gyvenimo kokybės tyrimai ir buvo atlikti šioje srityje (apie 1970 m.). Nepaisant sunkaus *gyvenimo kokybės* sąvokos pripažinimo sociologijos studijose, Abbotto L. Ferriso (2004) teigimu, gerą gyvenimą sociologai tyrinėja daug seniau: pvz., 1918 m. šeimos gyvenimo sąlygos tiriamos jau pagal socioekonominį statusą, gyvenimo lygį ir pan. Pasak M. J. Sirgy'o ir kt. (2006), dauguma sociologų, nors ir žino apie egzistuojantį konceptą, yra linkę jį ignoruoti arba pakeisti kitais artimais terminais, pvz., *socioekonominis statusas*, *nelygybė*, *stratifikacija* ir pan.

Žiūrint į šiuos gero gyvenimo konceptus iš istorinės perspektyvos, galima stebėti, kad tam tikrais istorijos laikotarpiais skirtingi terminai įgydavo pranašumo, priklausomai nuo visuomenės vystymosi tikslų kaitos. Beveik iki XX a. vidurio visuomenės raidos tikslu buvo laikomas ekonomikos augimas, daug dėmesio buvo skiriama BVP (vėliau BVP vienam gyventojui), o visuomenės progresas buvo suprantamas kaip priklausantis nuo nepritekliaus įveikos ir gyvenimo standarto augimo (Noll 2000a). Po 1960 m., kaip alternatyva ekonominei gerovei, išskyla visapusiškesnė ir platesnė *gyvenimo kokybės* sąvoka. Pasak Andrew Sumnerio (2006), apie 1970 m. visuomenės vystymosi tikslu tapo bazinių poreikių patenkinimas, vėliau, apie 1990 m., – tvarus vystymasis, pajėgumai, žmogaus raida (Stewart 1996), o apie 2000 m. – socialinių, ekonominių, politinių žmogaus teisių įgijimas (Sumner 2006). Tačiau, nuo 1960-ųjų svarbūs tampa ne tik ekonominiai, bet ir neekonominiai gero gyvenimo rodikliai, o gyvenimo kokybės konceptas, kaip siūlantis platesnį gero gyvenimo supratimą, apimantį ne tik materialinius, bet ir nematerialinius aspektus, subjektyvų gerbūvį, asmens teises, laisves ir t. t., tampa patraukliu ir svarbiausiu gero gyvenimo matu bei visuomenės vystymosi tikslu.

Be jau įvardytų gero gyvenimo sąvokų skirtumų, susijusių su mokslo disciplinomis ir istoriniu kontekstu, *gyvenimo kokybės*, *gerovės*, *gerbūvio* ir *gyvenimo standarto* konceptai skiriasi gerovės sampratomis ir naudojamais matavimais bei operacionalizavimu. Kaip jau minėjome, gerovės variantai tarpusavyje skiriasi *gero gyvenimo* supratimu ir savo komponentais. Toliau straipsnyje trumpai aptariami ir palyginami skirtingų gerovės variantų, neretai tapatinamų arba laikomų labai artimais *gyvenimo kokybės* terminui, sampratos, esminiai jų bruožai ir santykis su gyvenimo kokybe.

Gyvenimo standartas suprantamas kaip materialinis gerovės matmuo, apimantis pajamų ir turto turėjimą, naudojimąsi paslaugomis ir gėrybių turėjimą bei naudojimą (Noll 2000a), t. y. apimantis materialines gėrybes ir vartojimo lygį (Clarke 2003). Bernhardas Schäffersas ir Wolfgangas Zapfas (2001) įvardija tris gyvenimo standarto supratimo lygmenis. Siaurąja prasme gyvenimo standartas suprantamas kaip namų ūkių aprūpinimas vartojimo ir naudojimo (*Verbrauchsgütern; Gebrauchsgütern*) reikmenimis ir paslaugomis, trumpiau tariant, tai galėjimas nupirkti paslaugų krepšelį (Mitra 2006). Platesne prasme gyvenimo standartas apima ir darbo sąlygas, laisvalaikį bei socialinę

apsaugą. Plačiausia prasme suprantamas *gyvenimo standartas* ribojasi su *gyvenimo kokybės* sąvoka, kadangi apima poreikių patenkinimą (Schäffers, Zapf 2001). Gyvenimo standartas priskiriamas Amartya Seno aptariamų prabangos (angl. *opulence*) teorijų grupei (Mitra 2006), kai pajamos laikomos pagrindiniais ištekliais, o kuo daugiau asmuo turi išteklių, tuo jo gyvenimas yra geresnis (Sirgy 2001). Matthew Clarke'as (2003) įsitikinęs, kad gyvenimo standartas yra siauras ekonomikos matas visuomenės gerovei matuoti. *Gyvenimo kokybė* yra aukštesnis gerovės matavimo lygis nei gyvenimo standartas, apimantis ir nevelfaristinius išteklius (Sirgy et al. 2006).

Jeigu gyvenimo kokybė ir gyvenimo standartas yra lengvai atskiriami konceptai (skirtingai nei gyvenimo kokybė, gyvenimo standartas yra nukreiptas tik į ekonominę gerovę), tai *gerovės*, *gerbūvio* ir *gyvenimo kokybės* sąvokų perskyra yra kur kas sudėtingesnė. Nevienodai šie konceptai aiškinami skirtingų autorių ir skirtinguose kontekstuose.

Skandinavų kalbose (suomių, švedų, norvegų, danų) terminas *gerovė* sugretinamas su *gerbūviu*, pabrėžiama ir jos sąsaja su *gyvenimo lygio* ir *gyvenimo kokybės* sąvokomis (Allard 1993, 88). Gerbūvis kartais skirstomas į subjektyvistinį ir objektyvistinį arba fizinį, psichologinį, socialinį, ekonominį gerbūvį, tačiau paprastai sąvoka *gerbūvis* vartojama kalbant apie subjektyvistinę gyvenimo kokybės sampratą. Vokiškajame gero gyvenimo kontekste gerbūviu (vok. *Wohlbefinden*) vadinama gerovės interpretacija (Noll 2000a, 3), kurią sudaro subjektyvūs elementai: asmens suvokimai, jausenos, kognityviniai vertinimai, situacijos apibrėžimai ir pan., taigi linkstama gerbūvį traktuoti tik kaip subjektyvistinį gerbūvį, t. y. suvoktą gyvenimo kokybę.

Tradiciškai gerovės (angl. *welfare*) sąvoka suprantama kaip naudingumo (angl. *utility*) sinonimas ir siejama su pajamų nauda individui (Greve 2008). Iki XX a. 7-ojo dešimtmečio *gerovės* sąvoka ir buvo suvokiama tik kaip materialinė gerovė, gyvenimo standartas. Bentas Greve'as (2008), kalbėdamas apie gerovės sampratą, nurodo, kad gerovės interpretacija priklauso nuo skirtingų požiūrio taškų, pvz., ar bus žiūrima į gerovę iš mikro-, ar iš makroperspektyvos, ar ją siesime su individualiais, ar su kolektyvu, taip pat nuo kultūrinio ir istorinio konteksto. „Oxfordo sociologijos žodyne“ (Scott, Marshall 2005) nurodoma, kad gerovė remiasi individų ar grupių gerbūviu. Gerovės ir gerbūvio santykį Marcusas Flemingas (1952, 379) aiškina taip: gerovė siejama su situacijomis ir suprantama kaip individualių gerbūvių suma, o gerbūvis siejamas su individualiais dalykais. Kitas aspektas – gerovė, kaip jau minėta anksčiau, yra gerovės ekonomikos terminas, todėl labai dažnai šiame kontekste kalbama apie socioekonominį gerbūvį. B. Greve'as (2008) teigia, kad gerovės terminas *per se* retai vartojamas, dažniausiai jis siejamas su valstybe (kalbama apie gerovės valstybę).

Gerbūvis yra glaudžiai susijęs su gyvenimo kokybe, pvz., „Sociologijos enciklopedijoje“ (Borgatta, Montgomery 2000) *gerbūvio* sąvoka net nėra aiškinama atskirai, o skaitytojams pateikiama nuoroda į termino *gyvenimo kokybė* aprašymą. M. McGillivray (2007) gerbūvio, gyvenimo kokybės, žmogaus

raidos terminus vartoja kaip vienareikšmius. Žinoma, ne visi autoriai yra linke gerbūvį prilyginti gyvenimo kokybei. J. M. Sirgy ir kt. (2006, 364) nurodo, kad pastaroji remiasi gerbūviu; panašios nuomonės laikosi Ona Gražina Rakauskienė ir Vaida Lisauskaitė (2009). Autorių teigimu, gyvenimo kokybė atspindi gerbūvio elementus. Sørenseno Ventegodto ir kt. (2003) nuomone, gerbūvis yra subjektyvios gyvenimo kokybės aspektas. Nepaisant praktikos *gerbūvio* ir *gyvenimo kokybės* sąvokas vartoti pakeičiant vieną kita, gyvenimo kokybės konceptas, nors ir remiasi gerbūviu, yra platesnis. *Gyvenimo kokybė* suprantama kaip modernus *gerovės* terminas, atsiradęs 1960-aisiais ir apimantis platesnį padėčių ir perspektyvų įvertinimą, o įvertinant gerbūvį susitelkiama į atskirus domenus, pvz., psichologinis, ekonominis gerbūvis (Sirgy et al. 2006, 401). Pasak H. H. Nollo (2000a), *gyvenimo kokybė* yra daugiadimensis terminas, apimantis materialinius ir nematerialinius, objektyvius ir subjektyvius, individualius ir kolektyvinius gerbūvio komponentus, pabrėžianti *geriau* vietoje *daugiau*.

Ne tik apibrėžimai skiria *gyvenimo kokybės*, *gerovės*, *gyvenimo standarto*, *gerbūvio* terminus, tačiau ir jų matavimas. Nepaisant to, kad visi šie terminai nurodo tai, kas sudaro *gerą gyvenimą*, t. y. tarsi pateikia gero gyvenimo charakteristikas, jie skiriasi naudojamais matavimais. Ekonominėi gerovei matuoti naudojami objektyvūs rodikliai, įprastai – piniginiai, tokie kaip pajamos ar vartojimas. Tarp populiariausių gerovės matavimo rodiklių vis dar išlieka BVP. Gerbūviui, kitaip dar įvardijamam kaip subjektyvi gyvenimo kokybė, matuoti naudojami subjektyvūs rodikliai; šiuo atveju kalbama apie laimę ir pasitenkinimą gyvenimu. Gyvenimo kokybei vertinti naudojami tiek objektyvūs, tiek subjektyvūs matavimai ir įvairūs rodikliai.

Apibendrinant *gyvenimo kokybės* vietą *gerą gyvenimą* apibrėžiančių sąvokų (*gerovės*, *gerbūvio*, *gyvenimo standarto*) kontekste galima teigti, kad *gyvenimo kokybės* terminas pirmiausiai išsiskiria platesne ir modernesne gero gyvenimo samprata. Priklausomai nuo kultūrinio ir istorinio konteksto, gerovė gali būti skirtingai apibrėžiama, tačiau tradiciškai ji suvokiama kaip naudingumas (angl. *utility*) ir siejama su ekonominiais gero gyvenimo matais. Gyvenimo standartas apibrėžiamas kaip materialinis gerovės matmuo, o iki 1960-ųjų metų gerovė buvo laikoma gyvenimo standarto sinonimu. Gerbūvis (angl. *well-being*, gera psichologinė būtis (Bagdonas 2007)), *gerą gyvenimą* apibūdinantis iš subjektyvistinės perspektyvos, yra siejamas su laime ir pasitenkinimu gyvenimu. O *gyvenimo kokybės* terminas išsiskiria savo komponentais (susideda iš objektyvių, subjektyvių, materialinių, nematerialinių, individo, visuomenės gerbūvio komponentų ir t. t.) ir, nors remiasi gerbūviu, nėra jam tapatus. Atsiradęs kaip alternatyva ekonominiams gero gyvenimo matams, gyvenimo kokybės konceptas išplėtė gero gyvenimo sampratą, įtraukdamas nevelfaristinius rodiklius ir taip sudarydamas sąlygas plačiau ir išsamiau analizuoti *gerą gyvenimą*. Siekiant pateikti detalų gyvenimo kokybės sampratos vaizdą, toliau straipsnyje analizuojamas gyvenimo kokybės apibrėžimas.

Gyvenimo kokybės sąvokos apibrėžimas

Egzistuoja daug gyvenimo kokybės apibrėžimų. Vieni iš jų gyvenimo kokybės sampratoje pabrėžia asmens psichinių būsenų ir pasitenkinimo svarbą (pvz., Pedro Conceição ir Rominos Banduros (2008) aptariama gyvenimo kokybės samprata); kituose apibrėžimuose nurodomas asmens ir aplinkos ryšys (pvz., Lauros Camfield (2005) straipsnyje ar Pasaulinės sveikatos organizacijos gyvenimo kokybės klausimyne (*WHOQOL* 1997)); treči gyvenimo kokybę aiškina kaip objektyvių ir subjektyvių rodiklių derinį (pvz., vokiečių sociologas W. Zapfas (1979), Robertas Costanza ir kt. (2008) ir pan.)¹. Surasti bendrą apibrėžimą sudėtinga, kadangi gyvenimo kokybės sampratą veikia daugybė veiksnių. Kita vertus, Ruutas Veenhovenas (2000) yra linkęs manyti, kad ieškoti bendro apibrėžimo apskritai nėra reikalo, nes moksliniai apibrėžimai veikia bendrą kalbos vartojimą ir kelia painiavą, tad daug svarbiau išgryninti terminų reikšmes.

Kaip jau buvo minėta šiame straipsnyje, daugiareikšmis *gyvenimo kokybės* termino vartojimas literatūroje (jo prilyginimas kitiems gero gyvenimo conceptams, pvz., gerovei, gyvenimo standartui, pasitenkinimui gyvenimu, laimei, psichosocialiniam prisitaikymui, fiziniam funkcionavimui, sveikatos statusui ir pan.) apsunkina gyvenimo kokybės apibrėžimo paiešką (Ferrans 2005). Tokį termino sampratos ribų išblukimą ir apskritai sudėtingą sąvokos apibrėžimą sąlygoja *gyvenimo kokybės* termino tarpdiscipliniškumas (Farquhar 1995) ir vartojimo kontekstas (Schalock, Felce 2004). Skirtingi sociologijos, ekonomikos, medicinos, filosofijos ir kt. mokslai ir juose vyraujančios gerą gyvenimą aiškinančios teorijos savitai apibrėžia *gyvenimo kokybės* terminą, atkreipdamos dėmesį į specifinius tam tikrai disciplinai svarbius aspektus.

Psichologijoje populiariausias yra subjektyvistinės gyvenimo kokybės teorijos, – iš šios mokslo srities kildinamos įtakingiausios individualaus požiūrio į gyvenimo kokybę formuluotės (Rapley 2008), o daugiausiai dėmesio skiriama suvoktos gyvenimo kokybės, dažniau įvardijamos subjektyviu gerbūviu, analizei. Ekonomikos moksle geram gyvenimui aiškinti dažniausiai naudojama utilitarizmo teorija, o naudingumas neretai suprantamas kaip termino *gyvenimo kokybė* sinonimas (Weidekamp-Maicher 2008): gyvenimo kokybė čia laikoma gerovės sinonimu ir aiškinama pinigų vertėmis (Phillips 2008). Tačiau reikėtų atskirti socioekonominės gerovės matavimą nuo platesnio – gyvenimo kokybės koncepto įvertinimo, apimančio ne tik materialinius kintamuosius.

Sociologijoje tyrinėjama struktūrinių pokyčių įtaka gyvenimo kokybei, populiarios tam tikras gyvenimo kokybės sudėtinės dalis (nelygybė, skurdas, gyvenimo standartas, gyvenimo sąlygos, socialinė stratifikacija ir pan.) nagrinėjančios temos, nors pati gyvenimo kokybė dažnai ir neminama; taip pat atliekami atskirų grupių gyvenimo kokybės (pagyvenusių asmenų, vaikų, moterų, etninių grupių ir pan.) tyrimai. Sociologai daug dėmesio skiria su darbu susijusiai gyvenimo kokybei, tačiau ši tema dažnai tyrinėjama prisidengiant kitomis

¹ Daugiau gyvenimo kokybės apibrėžimų pateikia Markas Rapley (2003, 27–57) ir G. Vaznonienė (2010, 188).

sąvokomis (analizuojamas subjektyvus gerbūvis darbe, pasitenkinimas darbu, laiko sąnaudos darbui ir laisvalaikiui ir pan.) (Sirgy et al. 2006).

Didelį susidomėjimą gyvenimo kokybė kelia už sociologijos srities ribų, ypač medicinos moksle. Gyvenimo kokybė siejama su sveikata, įvardijama kaip *su sveikata susijusi gyvenimo kokybė* (SSSGK), tačiau yra manančių, kad ją derėtų vadinti *sveikatos nulemta gyvenimo kokybe* – ir taip parodyti ligos poveikį individo gyvenimui ir gerovei (Vaitkeliene ir kt. 2007) – arba *subjektyvia sveikatos būkle* (Furmonavičius 2004). Nežiūrint į tai, kad literatūroje gana dažnai pastebimas SSSGK ir *gyvenimo kokybės* terminų vartojimas pakaitomis, šios sąvokos nėra identiškos. SSSGK yra gyvenimo kokybės koncepto dalis, dėl tyrimų gausos medicinos srityje tapusi atskira tyrimų kryptimi, tačiau suprantama siauriau ir siejama su sveikata ir su sveikata susijusiomis būklėmis. Carol Estwing Ferrans (2005) įsitikinimu, kai gyvenimo kokybės klausimai apima platesnę erdvę, t. y. siejasi su visuomenės, politikos ar kultūros problemomis, ji jau laikoma sociologijos, ekonomikos, antropologijos, demografijos ir kriminologijos mokslų dalyku.

Kitas svarbus veiksnys, lemiantis tai, kaip bus apibrėžiama gyvenimo kokybė, yra teorija. Atsižvelgiant į ontologinius skirtumus (Phillips 2008), teorijos apie gerą gyvenimą skirstomos į objektyvistines ir subjektyvistines teorijas: jos skiriasi pagal tai, kas turėtų būti vertinama kalbant apie individo ir visuomenės gerovę (Bognar 2005). Subjektyvistinės gyvenimo kokybę aiškinančios teorijos pabrėžia laimės svarbą, nors ir pažymi skirtingus jos aspektus: hedonizmas laimę supranta kaip malonumą (kaip jausmą arba kaip požiūrį), kuri laiko vieninteliu prisidedančiu prie gyvenimo kokybės; eudemonizmas laimę traktuoja kaip žmonijos vertybę. Pasak Johno C. Harsanyi (1997, 131), prioritetų patenkinimo teorijoje taip pat iš dalies kalbama apie laimę kaip vieną iš asmens trokštamų subjektyvių patirčių, tarp kurių yra ir malonumas ar skausmo nebuvimas, tačiau kitos trokštamoms būklės siejasi su objektyviais rezultatais, pvz., ekonominiu gerbūviu ir pan. O objektyvistinėms teorijoms priskiriama A. Seno pajėgumų prieiga laimę vertina tik kaip vieną iš asmens funkcionavimo būdų.

Objektyvistinės teorijos, aiškindamos gyvenimo kokybę, išryškina normatyvinius idealus, kurių pagrindu sudaromos prekių grupės. Laikomasi nuostatos, kad šios prekių grupės gali pagerinti asmens gyvenimą. Pasak Davido Phillipso (2008, 3), objektyvistinių teorijų šalininkams svarbu, ar asmuo yra gerai pamaitintas, sveikas, turi tinkamą gyventi vietą, yra išsilavinęs, jaučiasi ekonomiškai saugus. Priklausomai nuo to, kokiai teorijai autorius *jaučia simpatiją*, bus konstruojamas ir gyvenimo kokybės apibrėžimas.

Kaip bus pasirenkama apibrėžti gyvenimo kokybę, priklauso nuo prioritetų suteikimo tam tikriems gyvenimo kokybės aspektams: pvz., nors yra žinoma, kad gyvenimo kokybė apima tiek subjektyvius, tiek objektyvius rodiklius, nuo to, kam teikiama pirmenybė, daugiausia priklauso termino apibrėžimas. R. Veenhovenas (2000) yra įsitikinęs, kad svarbu, kokius išskirtinius gyvenimo kokybės ypatumus pabrėžia autoriai. Galima išskirti kelis svarbiausius ypatumus, turinčius įtakos koncepto apibrėžimui: objektyvios padėties ir subjektyvios jausenos, individualios ar visuomenės gyvenimo kokybės ypatumai.

Objektyvistinės ir subjektyvistinės gyvenimo kokybės skirtumas yra vienas esminių kalbant apie gyvenimo gerumo įvairovę. Kai kurie mokslininkai (Ferrans 2005; Noll 2000a; Bognar 2005; McCall 2005) teigia, kad į klausimą, ar gyvenimo kokybė atspindi objektyvią padėtį, ar subjektyvų išgyvenimą, vis dar neatsakyta. Objektyvistinė gyvenimo kokybė paprastai siejama su objektyviais rodikliais, žinybinių institucijų pateikiama statistine informacija (analizuojamos socialinės-ekonominės aplinkybės). Anot R. Veenhoven (2000), objektyvistinė gyvenimo kokybė nurodo laipsnį, kuriuo svarbaus pašalinio asmens įvertintas gyvenimas patenkina gero gyvenimo standartus. Subjektyvistinė gyvenimo kokybė siejama su individo turimu suvokimu apie savo gyvenimą ir jo kokybę (kalbama apie ekonominę, socialinę, kultūrinę, politinę ir kt. sritis) (Vaznonienė 2010), pabrėžiama savivertė, kuri remiasi numatomais kriterijais (Veenhoven 2000). A. Bagdono (2007, 21) teigimu, subjektyvistinė gyvenimo kokybė – tai „suvokimas ir vertinimas to, kaip žmogus gyvena, ką jis turi ir ko jam trūksta, įsigijimai ir praradimai, ribojimai ir laisvės, klimatas ir santykiai, [...] vaidmenys ir statusas“.

Jeigu laikysimės požiūrio, kad objektyvūs matavimai pavaduoja patirtį, atpažįstamą per sprendžiančiųjų subjektyvias asociacijas, tuomet objektyvių ir subjektyvių rodiklių skirtumas tampa iliuzinis (Costanza et al. 2008). R. Veenhovenas (2000) taip pat kritikuoja objektyvios ir subjektyvios gyvenimo kokybės skyrimą, kadangi skiriasi ne turinys / esmė, o stebėjimas. Pasak autoriaus, nesusipratimą gilina ir pats terminų *objektyvus* ir *subjektyvus* vartojimas. Sąvoka *objektyvus* nurodo neginčijamą tiesą, o sąvoka *subjektyvus* palieka laisvę interpretuoti. Daugelis autorių (Zapf 1997; Rapley 2008; Bognar 2005; Noll 2000b) mano, kad gyvenimo kokybei suprasti svarbios abi dimensijos – tiek objektyvi, tiek subjektyvi. Nuo to, kuri skirtingų polių pusė (objektyvistinė ar subjektyvistinė gyvenimo kokybė, ar jų samplaika) yra išryškinama, priklauso ir gyvenimo kokybės apibrėžimas.

Kitas gyvenimo kokybės apibrėžimui įtakos turintis klausimas – ar gyvenimo kokybė suvokiama kaip individuali, ar kaip visuomenės gyvenimo kokybė (šią problemą aptarė H. H. Nollas (2000a) ir Storrsas McCallas (2005)). H. H. Nollas (2000a) yra įsitikinęs, kad gyvenimo kokybė pirmiausiai yra individų gero gyvenimo matas. Z. Norkaus (2004, 14) nuomone, *gyvenimo kokybės* sąvoka gali būti taikoma visais lygmenimis: individo, bendruomenės ir visuomenės. Bet koku atveju individai gyvena visuomenėje ir netiesiogiai yra su ja susiję (Noll 2000a): jei individų gyvenimų kokybė prasta, visuomenės gyvenimas taip pat negali būti kokybiškas, tačiau visuomenės gyvenimo kokybė nėra individualių gyvenimų kokybių suma (Norkus 2004, 14).

Gyvenimo kokybės sampratą veikia ne tik mokslo disciplina ir teorija, tačiau ir daug kitų veiksnių, pvz., kultūrinė aplinka, gyvenimo kokybės komponentams priskiriama svarba (Farquhar 1995). Peteris Sandøe (1999) nurodo, jog gyvenimo kokybės apibrėžimas taip pat priklauso nuo metodologinių ir etinių aplinkybių. Kalbant apie *metodologines aplinkybes*, požiūrį į gyvenimo kokybę iš dalies suponuoja tai, ką norime įvertinti gyvenimo kokybės tyrime:

pvz., siekiant įvertinti biologinį, socialinį ar psichologinį funkcionavimą, galima naudoti perfekcionistinę gyvenimo kokybės sampratą, o jeigu reikia suranguoti platesnius tyrimo rezultatus, tuomet tinka prioritetų teorija. Naudojant hedonizmo teoriją geriausia matuoti psichologinį gerbūvį; pajėgumų prieiga pasitelkiama asmens gebėjimui pasiekti gerbūvį arba individo pajėgumams įvertinti, politikai formuoti ir t. t. Kitas dalykas, turintis įtakos gyvenimo kokybės apibrėžimui, yra *etinės aplinkybės*, susijusios su tyrimo tikslais, kurie padeda apsibrėžti gyvenimo kokybę (Sandøe 1999).

Apibendrinant gyvenimo kokybės sampratos aptarimą galima teigti, kad gyvenimo kokybės termino apibrėžimui poveikį daro mokslo disciplina, autorių pasirinkta teorija, tyrimo tikslas, metodologija, kontekstas ir daug kitų veiksnių. Visi minėti veiksniai formuoja sudėtingą, daugiamatę ir tarpdisciplininę gyvenimo kokybės sampratą.

Apibendrinimas

Gyvenimo kokybės, gerbūvio, gerovės, gyvenimo standarto sąvokų vartojimas pakaitomis kelia tam tikrų problemų socialiniuose moksluose: pvz., *gerovės* (angl. *welfare*) sąvoka, kuri kildinama iš ekonomikos disciplinos ir tradiciškai suvokiama kaip *materialinės gerovės* sinonimas, akademiniam diskurse dažnai vartojama kaip bendras terminas geram gyvenimui nusakyti arba kaip tiek *gerbūvio*, tiek *gyvenimo kokybės* terminų sinonimas. Morag Farquhar (1995) teigia, kad gyvenimo kokybės sąvoka dažnai vartojama kaip naujesnė sąvoka *gerovės* terminui pakeisti, tačiau tam ji ne visai tinka. *Gerbūvio* (angl. *well-being*) sąvoka, pasak A. Bagdono (2007), vartojama *geros psichologinės būties* kontekste. Nepaisant to, kad tokia sąvokos samprata nurodo į gero gyvenimo interpretaciją, neretai mokslo darbuose *gerbūvio* sąvoka pakeičia *gerovės* ar *gyvenimo kokybės* terminus. Reikia turėti omenyje, kad pastarųjų dviejų terminų vartojimas psichologijos ar medicinos moksle nebus identiškai suprantamas ekonomikos ar sociologijos mokslo disciplinose. Pateiksime keletą pavyzdžių: medicinos moksle *gyvenimo kokybės* sąvoka pasitelkiama nustatant gydymo ar reabilitacijos tikslingumą ir veiksmingumą, įvertinant negalios ar ligos poveikį asmens gyvenimui (šiuo atžvilgiu turėtų būti vartojamas terminas *su sveikata susijusi gyvenimo kokybė*, kuris yra suprantamas siauriau nei *gyvenimo kokybės* sąvoka), o psichologai, kalbėdami apie gyvenimo kokybę, paprastai omenyje turi gerbūvį (angl. *well-being*) arba subjektyvią gyvenimo kokybę.

Gyvenimo kokybės sąvokos vartojimą pakaitomis su kitais gerą gyvenimą nusakančiais terminais daugiausia lemia sąvokos tarpdiscipliniškumas. Pasak B. Greve'o² (2008), kiekviena mokslo disciplina, apibrėždama gero gyvenimo sąvokas, apima tam tikrus elementus, jų santykius, idėjas. Kadangi nėra sutariama

² B. Greve'as (2008) kalba apie *gerovės* sąvokos sampratą, tačiau jo teiginys tinka kalbant apie visus gero gyvenimo sąvokų apibrėžimus.

dėl bendro *gyvenimo kokybės* termino apibrėžimo, mokslo disciplinos į šio termino apibrėžimus įterpia tam tikrai akademinėi disciplinai svarbius komponentus arba vartoja *gyvenimo kokybės* sąvoką kaip tam tikrų komponentų sinonimą³, o kartais ir artimas, tačiau netapačias *gerovės* ar *gerbūvio* sąvokas. M. Farquhar (1995) teigia, kad gyvenimo kokybės apibrėžimo sudedamosios dalys atspindi mokslo discipliną, iš kurios pozicijos apibrėžiama sąvoka. Kadangi nėra sutariama ir dėl aiškių gero gyvenimo terminų (*gyvenimo kokybė*, *gerovė*, *gerbūvis*) apibrėžimų, išlieka daug painiavos. Nuo to, kokią reikšmę *gyvenimo kokybės* terminui suteikia tyrėjas, priklausys tai, kas bus įvertinama empiriniame tyrime ir ar apskritai bus įvertinta gyvenimo kokybė, ar gerovė, ar gerbūvis.

Apibendrinant straipsnyje lygintas gero gyvenimo sąvokas, galima daryti tokias išvadas: *gyvenimo kokybės* terminas išsiskiria iš kitų gero gyvenimo konceptų, tokių kaip gerovė, gerbūvis, gyvenimo standartas, platesne gero gyvenimo samprata ir savo komponentais (apima objektyvius, subjektyvius, materialinius, nematerialinius, individo, visuomenės gerbūvio komponentus). *Gerovės* sąvokos tradicinė samprata pabrėžia materialinę gerovę ir pagrindiniais gerovės matais laiko piniginius rodiklius; gyvenimo standartas taip pat siejamas su materialine gerove. Gerbūvio sampratos centre yra gero gyvenimo interpretavimas, svarbiausiais laikomi subjektyvūs elementai, o pagrindinis gero gyvenimo matas – pasitenkinimas. Gyvenimo kokybė, nors ir remiasi gerbūviu, tačiau nėra jam tapati. Gerbūvis apima individualius dalykus ir susitelkia į skirtingus gero gyvenimo domenų, pvz., išskiriamas ekonominis, psichologinis gerbūvis ir pan. Į gyvenimo kokybės sampratą įeina platesni padėčių ir perspektyvų įvertinimai, dėmesio skiriama ne atskiriems gerbūvio domenams, o jų visumai.

Kadangi akademiniam diskurse nėra aiškiai susitarta, kaip vienareikšmiškai turi būti apibrėžiama *gyvenimo kokybės* sąvoka, tyrėjams savo darbuose svarbu išgryninti gerą gyvenimą nusakančio termino reikšmę ir aiškiai jį apibrėžti, tuomet gali būti išvengta sąvokų painiavos. Gyvenimo kokybės apibrėžimo turinį sąlygoja: a) termino daugiareikšmiškas vartojimas (*gyvenimo kokybės* termino sugretinimas ir vartojimas pakaitomis su jam artimais, tačiau netapačiais terminais); b) sąvokos tarpdiscipliniškumas (skirtingos akademinės disciplinos pabrėžia skirtingus gyvenimo kokybės aspektus: ekonomikos moksle dėmesys kreipiamas į socioekonominį gyvenimo kokybės matmenį; psichologijoje nagrinėjama suvokta gyvenimo kokybė, kitaip tariant, subjektyvūs gerbūvis ir pan.); c) pasirinkta gerą gyvenimą aiškinanti teorija (objektyvistinė ar subjektyvistinė gyvenimo kokybės teorija); d) prioritetų tam tikriems gyvenimo kokybės aspektams suteikimas (svarbiausi skiriamieji ypatumai: objektyvi padėtis–subjektyvi jausena; individo gyvenimo kokybė–visuomenės gyvenimo kokybė); e) kiti veiksniai: gyvenimo kokybės sudedamosioms dalims priskiriama svarba ir kultūrinis kontekstas.

³ M. Farquhar (2005) nurodo, kad kartais *gyvenimo kokybės* sąvoka vartojama kaip *funkcionavimo* ar *sveikatos* terminų sinonimas.

Literatūra

- Allard, E. 1993. "Having, Loving, Being: An Alternative to the Swedish Model of Welfare Research." In *Quality of Life*, eds. A. Sen, M. Nussbaum, 88–94. Oxford: Oxford University Press.
- Bagdonas, A. et al. 2007. *Skirtingi, bet lygūs visuomenėje ir darbuotoje*. Vilnius: Vilniaus universiteto Specialiosios psichologijos laboratorija.
- Bognar, G. 2005. "The Concept of Quality of Life." *Social Theory and Practice* 31 (4): 561–580.
- Borgatta, E. F., Montgomery, R. J. V., eds. 2000. *Encyclopedia of Sociology*. 6th edition. New York: Macmillan Reference.
- Camfield, L. 2005. "Researching Quality of Life in Developing Countries." *WeD. Newsletter* 3 (1). Internetinė prieiga: <http://www.welldev.org.uk/news/newsletter-april-05.html> [žiūrėta 2009 06 09].
- Clarke, M. 2003. "Is Economic Growth Desirable? A Welfare Economic Analysis of the Thai Experience." Internetinė prieiga: <http://eprints.vu.edu.au/232/1/02whole.pdf> [žiūrėta 2011 09 13].
- Conceição, P., Bandura, R. 2008. "Measuring Subjective Well-Being: A Summary Review of the Literature." *United Nations Development Programme. Discussion Papers*. Internetinė prieiga: http://web.undp.org/developmentstudies/docs/subjective_wellbeing_conceicao_bandura.pdf [žiūrėta 2012 03 15].
- Costanza, R., Fisher, B., Ali, S. et al. 2008. "An Integrative Approach to Quality of Life Measurement, Research, and Policy." *S.A.P.I.E.N.S.: Surveys and Perspectives Integrating Environment and Society* 1 (1). Internetinė prieiga: <http://sapiens.revues.org/169> [žiūrėta 2012 03 15].
- Farquhar, M. 1995. "Definitions of Quality of Life: A Taxonomy." *Journal of Advanced Nursing* 22: 502–508.
- Ferrans, C. E. 2005. "Definitions and Conceptual Models of Quality of Life." In *Outcomes Assessment in Cancer. Measures, Methods, and Applications*, eds. J. Lipscomb, C. C. Gotay, C. Snyder, 14–30. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ferris, A. L. 2004. "The Quality of Life Concept in Sociology." *The American Sociologist* 35 (3): 37–51.
- Fleming, M. 1952. "A Cardinal Concept of Welfare." *The Quarterly Journal of Economics* 66 (3): 366–384.
- Furmonavičius, T. 2001. „Gyvenimo kokybės tyrimai medicinoje“. *Biomedicina* 1 (2): 128–132.
- Greve, B. 2008. "What Is Welfare?" *Central European Journal of Public Policy* 2 (1): 50–73.
- Harsanyi, J. C. 1997. "Utilities, Preferences, and Substantive Goods." *Social Choice and Welfare* 14: 129–145.
- Janušauskaitė, G. 2008. „Gyvenimo kokybės tyrimai: problemos ir galimybės“. *Filosofija. Sociologija* 19 (4): 34–44.
- Keinys, S. ir kt. 2006. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Internetinė prieiga: <http://www.lki.lt/dlkz/> [žiūrėta 2012 03 15].
- McCall, S. 2005. "Quality of Life." In *Citation Classics from Social Indicators Research*,

- ed. A. C. Michalos, 117–136. Prince George, BC: University of Northern British Columbia.
- McGillivray, M. 2007. “Human Well-Being: Issues, Concepts and Measures.” In *Human Well-Being: Issues, Concepts and Measures*, ed. M. McGillivray, 1–22. Basingstoke: United Nations University.
- Mitra, S. 2006. “The Capability Approach and Disability.” *Journal of Disability Policy Studies* 16 (4): 236–247.
- Noll, H. H. 2000a. „Konzepte der Wohlfahrtsentwicklung: Lebensqualität und „neue“ Wohlfahrtskonzepte“. Internetinė prieiga: <http://skylia.wzb.eu/pdf/2000/p00-505.pdf> [žiūrėta 2009 08 03].
- Noll, H. H. 2000b. “Social Indicators and Social Reporting: The International Experience.” Internetinė prieiga: <http://www.ccsd.ca/noll1.html> [žiūrėta 2011 05 17].
- Norkus, Z. 2004. „Ar galime gyventi geriau? Velfarizmas ir jo alternatyvos“. *Politologija* 4 (36): 3–39.
- Phillips, D. 2008. *Quality of Life: Concept, Policy and Practice*. New York: Routledge.
- Rakauskienė, O. G., Lisauskaitė, V. 2009. “Quality of Life of the Population of Lithuania: The Concept, Development and Prospects.” *Ekonomika* 88: 106–129.
- Rapley, M. 2008. *Quality of Life Research: A Critical Introduction*. Los Angeles: Sage Publications.
- Sandøe, P. 1999. “Quality of Life: Three Competing Views.” *Ethical Theory and Moral Practice* 2 (1): 11–23.
- Schäffers, B., Zapf, W. 2001. „Handwoerterbuch zur Gessellschaft Deutschlands“, 436–446. Leske-Budrich, Opladen. Internetinė prieiga: http://www.google.com/books?id=OoBf-LWGN1OC&hl=lt&source=gbs_navlinks_s [žiūrėta 2009 08 03].
- Schalock, R. L., Felce, D. 2004. “Quality of Life and Subjective Well-Being: Conceptual and Measurement Issues.” In *The International Handbook of Applied Research in Intellectual Disabilities*, eds. E. Emerson. C. Hatton, T. Thompson, T. R. Parmenter, 261–279. Hoboken, N.J.: John Wiley and Sons.
- Scott, J., Marshall, G., eds. 2005. *Oxford Dictionary of Sociology*. 3rd edition. Oxford: Oxford University Press.
- Sirgy, M. J. 2001. *Handbook of Quality of Life Research: An Ethical Marketing Perspective. Social Indicators Research Series* 8. The Netherlands: Kluwe Academic Publishers.
- Sirgy, M. J., Michalos, A. C., Ferris, A. L., Easterlin, R. A., Patric, D., Pavot, W. 2006. “The Quality-of Life (QOL) Research Movement: Past, Present, and Future.” *Social Indicators Research* 76: 343–466.
- Stewart, F. 1996. “Basic Needs, Capabilities, and Human Development.” In *In Pursuit of the Quality of Life*, ed. A. Offer, 46–65. Oxford: Oxford University Press.
- Sumner, A. 2006. “Economic Well-Being and Non-Economic Well-Being.” In *Understanding Human Well-Being*, eds. M. McGillivray, M. Clarke, 53–73. Paris: United Nations University Press.
- Vaitkelienė, E., Makari, J., Zaborskis, A. 2007. „Gyvenimo kokybės samprata ir sveikatos nulemtos vaikų gyvenimo kokybės tyrimai“. *Medicina* 43 (7): 746–755.
- Vazonienė, G. 2010. „Subjektyvios pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybės socialiniai ekonominiai veiksniai“. *Sociologija. Mintis ir veiksmai* 2 (27): 186–204.
- _____. 2011. *Subjective Well-Being and Social Exclusion: A Case of Elderly People*. Summary of Doctoral Dissertation. Kaunas: Lithuanian Research Center.

- Veenhoven, R. 2000. "The Four Qualities of Life. Ordering Concept and Measures of the Good Life." *Journal of Happiness Studies* 1: 1–39.
- Ventegodt, S., Merrick, J., Andersen, N. J. 2003. "Quality of Life Theory I. The IQOL Theory: An Integrative Theory of the Global Quality of Life Concept." *The Scientific World Journal* 3: 1030–1040.
- Weidekamp-Maicher, M. 2008. *Materialles Wohlbefinden im späten Erwachsenenalter und Alter*. Verlag: Winter Industries.
- WHOQOL. 1997. *Measuring Quality of Life. Programme on Mental Health. Division of Mental Health and Prevention of Substance Abuse*. World Health Organization. Internetinė prieiga: http://www.who.int/mental_health/media/68.pdf [žiūrėta 2009 08 03].
- Zapf, W. 1979. „Socialer Wandel in Westeuropa: Verhandlungen des 19“. In *Deutschen Soziologentages in Berlin 1979*, ed. J. Matthes, 767–790. Frankfurt am Main: Campus Verlag GmbH.

Quality of life: Definition of the concept and its relation to the notion of good life

Summary

The article analyzes the definition of *quality of life* and its relation to other notions of good life such as *welfare*, *well-being* and the *standard of living*. The author presents the relation between the quality of life and other concepts of good life and their differences by assessing different concepts of good life, their historical context, the issues of their measurement and operationalization and scholarly disciplines in which they are used. There are some problems in defining the quality of life. Firstly, the concept and other related concepts of good life are often confused. The identical usage of these concepts both in Lithuanian and foreign scholarly literature causes some misconceptions. Despite the fact that the concept of the quality of life is a modern concept understood more broadly than simply the standard of living or well-being, all these concepts are still used interchangeably and cause confusion.

Another problem is related to the multiplicity of definitions and the lack of consensus on any of them. The quality of life is regarded as an interdisciplinary concept used by various academic disciplines as their constituent part. Therefore, the concept becomes more diverse and often inaccurate. Moreover, it is often employed synonymously with the concepts of the health-related quality of life and of the economic and psychological welfare even though they are not identical. In order to clarify the content of the above issues, different aspects affecting the formation of various definitions of the quality of life are analyzed in the article.